Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES TAMARAS ČAPETAS [*TAMARA ĆAPETA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 11. septembrī [1]

Lieta C-196/24 [***Aucrinde***] [i]

xx
pret
ww,
yy,
zz,
vv,
piedaloties:
Ministère Public

(*Tribunal judiciaire de Chambéry* (Šamberī tiesa, Francija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Dalībvalstu tiesu iestāžu sadarbība civillietās un komerclietās – Pierādījumu iegūšana civillietās un komerclietās – Ķermeņa ekshumācija, lai noteiktu izcelšanos – Ģenētiska ekspertīze – Pieprasījums par pierādījumu iegūšanu, kas uzskatāms par tādu, kas ir pretrunā pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts valsts tiesību pamatprincipiem – Iemesli atteikumam izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu – Pamattiesību konflikts – Mirušas personas cilvēka cieņa – Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība – Personas identitāte – Tiesības zināt savu ģenētisko izcelsmi

I. Ievads

1. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai tiek lūgts interpretēt Regulu (ES) 2020/1783, ar ko izveido sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerclietās [2].

2. Precīzāk, Tiesa tiek aicināta pirmo reizi izvērtēt, vai valsts tiesību akti, kas saskaņā ar valsts tiesībām uzskatāmi par sabiedriskās kārtības jautājumu, var tikt izmantoti kā pamatojums atteikumam izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, ko vienas dalībvalsts tiesa (pieprasījuma iesniedzēja tiesa) nosūtījusi citas dalībvalsts tiesai (pieprasījuma saņēmējai tiesai).

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[i] Šīs lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2020. gada 25. novembris) par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās vai komerclietās ("pierādījumu iegūšana") (OV 2020, L 405, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Regula 2020/1783").

3. Tiesai iesniegtie jautājumi radās saistībā ar tiesvedību, kas ierosināta *Tribunale di Genova* (Dženovas tiesa, Itālija; turpmāk tekstā – "Itālijas tiesa"), lai noteiktu prasītāja izskatāmajā lietā paternitāti. Tādēļ minētā tiesa iesniedza pieprasījumu *tribunal judiciaire de Chambéry* (Šamberī tiesa, Francija), kas ir iesniedzējtiesa, par pierādījumu iegūšanu saskaņā ar Regulu 2020/1783, lai veiktu ģenētisko ekspertīzi, kas nepieciešama paternitātes noteikšanai. Šā pieprasījuma izpilde ietver Francijā apglabātā varbūtējā tēva līķa ekshumāciju un ģenētiskās identifikācijas veikšanai nepieciešamā parauga ņemšanu no mirstīgajām atliekām.

II. Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Savienības Pamattiesību harta

4. Hartas 1. pantā "Cilvēka cieņa" noteikts:

"Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā."

5. Tās 7. pantā "Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība" paredzēts:

"Ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību."

Regula 2020/1783

6. Regulas 2020/1783 1. pantā noteikta tās darbības joma. Tajā ir nošķirta netieša pierādījumu iegūšana (1. panta 1. punkta a) apakšpunkts) un tieša pierādījumu iegūšana (1. panta 1. punkta b) apakšpunkts). Šajā tiesību normā noteikts:

"1. Šo regulu piemēro civillietās vai komerclietās, kurās kādas dalībvalsts tiesa saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem pieprasa:

a) citas dalībvalsts kompetentajai tiesai iegūt pierādījumus; vai

b) tieši iegūt pierādījumus citā dalībvalstī.

[..]"

7. Regulas 2020/1783 12. pants ietver vispārīgus noteikumus par netiešas pierādījumu iegūšanas pieprasījuma izpildi atbilstoši šīs regulas 1. panta 1. punkta a) apakšpunktam. Attiecīgajos 12. panta punktos noteikts:

"1. Saņēmēja tiesa pieprasījumu izpilda bez kavēšanās un vēlākais 90 dienu laikā no pieprasījuma saņemšanas.

2. Saņēmēja tiesa pieprasījumu izpilda saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem.

3. Iesniedzēja tiesa var, izmantojot I pielikumā ietverto A veidlapu, lūgt izpildīt pieprasījumu saskaņā ar īpašu procedūru, kas paredzēta tās valsts tiesību aktos. Saņēmēja tiesa izpilda pieprasījumu saskaņā ar īpašo procedūru, ja vien tas nebūtu nesaderīgi ar tās valsts tiesību aktiem

vai ja tā nevar to izdarīt dēļ būtiskām praktiskām grūtībām. Ja saņēmēja tiesa neapmierina lūgumu izpildīt pieprasījumu saskaņā ar īpašu procedūru viena no minēto iemeslu dēļ, tā, izmantojot I pielikumā ietverto H veidlapu, informē iesniedzēju tiesu.

[..]"

8. Regulas 2020/1783 16. pantā uzskaitīti iemesli, kuru dēļ var atteikt netiešās pierādījumu iegūšanas pieprasījuma izpildi atbilstoši šīs regulas 1. panta 1. punkta a) apakšpunktam. 16. panta 1. punkts attiecas tikai uz pieprasījumiem nopratināt personu, kuriem nav nozīmes šajā lietā. 16. panta 2. punktā paredzēts:

"2. Pieprasījuma izpildi var atteikt tikai pamatojoties uz tādiem iemesliem, kas nav minēti 1. punktā, ja ir attiecināmi viens vai vairāki šādi pamatojumi:

a) pieprasījums neietilpst šīs regulas darbības jomā;

b) pieprasījuma izpilde neietilpst tiesu varas funkcijās saskaņā ar saņēmējas tiesas dalībvalsts tiesību aktiem;

c) iesniedzēja tiesa neizpilda saņēmējas tiesas lūgumu aizpildīt pieprasījumu, ievērojot 10. pantu, 30 dienu laikā no brīža, kad saņēmēja tiesa ir lūgusi to izdarīt; vai

d) drošības nauda vai avanss, kas lūgts saskaņā ar 22. panta 3. punktu, nav samaksāts 60 dienu laikā no brīža, kad saņēmēja tiesa ir lūgusi šādu drošības naudu vai avansu."

9. Regulas 2020/1783 19. pants attiecas uz tiešas pierādījumu iegūšanas pieprasījumiem atbilstoši šīs regulas 1. panta 1. punkta b) apakšpunktam. 19. panta 7. punktā uzskaitīti iemesli, kuru dēļ var atteikt šāda pieprasījuma izpildi:

"7. Dalībvalsts, kas saņēmusi pieprasījumu, centrālā struktūra vai kompetentā iestāde var atteikt pieteikumu par pierādījumu tiešu iegūšanu tikai tad, ja:

a) tas neietilpst šīs regulas darbības jomā;

b) tajā nav ietverta visa 5. pantā minētā vajadzīgā informācija; vai

c) prasītā pierādījumu tieša iegūšana ir pretrunā tās dalībvalsts tiesību pamatprincipiem."

Regula Nr. 1206/2001[3]

10. Regula 2020/1783 ir Regulas Nr. 1206/2001 pārstrādāta redakcija.

11. Regulas Nr. 1206/2001 normas, kurām ir nozīme lietā, proti, 1., 10., 14. un 17. pants, atbilst attiecīgi Regulas 2020/1783 1., 12., 16. un 19. pantam.

12. Šajā ziņā judikatūrai, kas attiecas uz Regulu Nr. 1206/2001, ir arī nozīme saistībā ar šajā lietā piemērojamo Regulas 2020/1783 normu interpretāciju.

[3] Padomes Regula (EK) Nr. 1206/2001 (2001. gada 28. maijs) par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerclietās (OV 2001, L 174, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Regula Nr. 1206/2001").

III. Pamatlietas faktiskie apstākļi, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

13. XX, prasītājs izskatāmajā lietā, cēla prasību *Tribunale di Genova* (Dženovas tiesa), lūdzot atzīt, ka aa, kurš ir miris un apglabāts Francijā, ir viņa bioloģiskais tēvs.

14. Prasītājs lūdz attiecīgo tiesu i) atzīt, ka viņš ir aa dēls, kas nav dzimis laulībā, ii) atļaut viņam izmantot tēva uzvārdu un iii) uzdot personai, kas veic civilstāvokļa aktu reģistrācijas funkcijas, izdarīt reģistrā ierakstu par pasludināmo spriedumu, kad tas būs kļuvis galīgs.

15. Atbildētāji pamatlietā, kuri ir aa likumīgā laulībā dzimuši bērni, atteicās veikt hematologa atzinuma sagatavošanai vajadzīgās pārbaudes, lai noteiktu, vai pieteikuma iesniedzējam ir ģenētiskas iezīmes, kas atbilst atbildētāju ģenētiskajām iezīmēm. Tā vietā viņi pieprasīja veikt ģenētisko izmeklēšanu sava mirušā tēva ķermenim. Tāpēc Itālijas tiesa pieprasīja hematologa ekspertīzi un iecēla ekspertu, lai veiktu ģenētisko salīdzinājumu starp prasītāju un viņa varbūtējā tēva līķi pēc tā ekshumācijas.

16. 2022. gada 18. novembrī Itālijas tiesa nosūtīja iesniedzējai tiesai pieprasījumu veikt varbūtējā tēva līķa ekshumāciju saskaņā ar Regulu 2020/1783, izmantojot A veidlapu, kas ietverta minētās regulas I pielikumā.

17. Tomēr saskaņā ar Francijas *Code civil* (Civilkodekss) tiesnesis nevar pieprasīt līķa ekshumāciju, lai iegūtu ģenētisko paraugu izcelšanās noteikšanai, ja vien mirusī persona dzīves laikā nav skaidri izteikusi piekrišanu.

18. Attiecīgajā Francijas Civilkodeksa pantā, proti, 16-11. pantā [4], noteikts:

"Personas identifikāciju pēc tās ģenētiskajiem identifikācijas materiāliem var veikt tikai:

1° saistībā ar tiesvedības laikā veiktajiem izmeklēšanas pasākumiem;

2° medicīnisku vai zinātnisku pētījumu mērķiem;

3° lai noteiktu mirušo personu identitāti, ja tā nav zināma;

4° saskaņā ar *code de la défense* (Aizsardzības kodekss) L. 2381-1. pantā paredzētajiem nosacījumiem;

5° lai apkarotu dopingu saskaņā ar *code du sport* (Sporta kodekss) L. 232-12-2. pantā paredzētajiem nosacījumiem.

Civillietās šādu identifikāciju var veikt, tikai izpildot pierādījumu savākšanas pasākumu, ko uzdevis tiesnesis, kurš izskata lietu vai nu par paternitātes noteikšanu vai apstrīdēšanu, vai arī par alimentu maksāšanu vai atcelšanu. Pirms tam jāsaņem skaidra ieinteresētās personas piekrišana. Ja vien persona dzīves laikā nav skaidri izteikusi piekrišanu, ģenētisko identifikāciju nedrīkst veikt pēc tās nāves.

[4] Minētais noteikums tika iekļauts Francijas Civilkodeksā, pamatojoties uz *loi n° 2004-800 du 6 août 2004 relative à la bioéthique* (2004. gada 6. augusta Likuma Nr. 2004-800 par bioētiku) 5. panta I daļas 1. punktu. Kā norādīja Eiropas Komisija, kas apgalvo, ka nav pieņēmuma par mirušas personas paustu piekrišanu ģenētisku paraugu ņemšanai, šis likums bija likumdevēja reakcija uz slavenā dziedātāja *Yves Montand* līķa ekshumāciju 1997. gada novembrī, lai noteiktu viņa paternitāti attiecībā uz personu, kura apgalvoja, ka ir viņa meita. Tāpēc saskaņā ar *Conseil Constitutionnel* (Konstitucionālā padome, Francija) komentāru par *Décision n° 2011-173 QPC du 30 septembre 2011* (2011. gada 30. septembra Lēmums Nr. 2011-173 QPC) šo grozījumu dažkārt dēvē par "*Montand* grozījumu".

[..]”

19. Turklāt, kā norādījusi Francijas valdība, visa Francijas Civilkodeksa nodaļa, kurā ietilpst šis noteikums, saskaņā ar minētā likuma 16-9. pantu tiek uzskatīta par sabiedriskās kārtības jautājumu.

20. Šādos apstākļos iesniedzējtiesai rodas jautājums, vai Regulas 2020/1783 12. panta 2. punktu jāinterpretē tādējādi, ka tas ļauj tiesai atteikties izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, ja šāds pieprasījums tiek uzskatīts par tādu, kas ir pretrunā pieprasījuma saņēmējas tiesas dalībvalsts tiesību pamatprincipiem.

21. Iesniedzējtiesa norādīja, ka Regulas 2020/1783 piemērošanas atteikuma iemesli ir izsmeļoši uzskaitīti tās 16. pantā un tādēļ 12. pants neietver papildu iemeslu atteikumam piemērot minēto regulu. Tomēr iesniedzējtiesa arī pauda bažas, ka šāda 12. panta interpretācija nozīmētu, ka nav nekādu garantiju, kas aizsargātu pret pieprasījumiem, kuri izpildāmi saskaņā ar procedūrām, kas neatbilst ES tiesību normām[5], it īpaši Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 1. un 7. pantam.

22. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai [Regulas 2020/1783] 12. pants ļauj valsts tiesai atteikties no minētās regulas piemērošanas un no iesniedzējas valsts pieprasījuma apmierināšanas, pamatojoties uz to, ka pieprasījumā paredzētā procedūra ir pretrunā saņēmējas valsts tiesību pamatprincipiem, it īpaši tās Civilkodeksa 16-11. pantam?

2) Ja [Regulas 2020/1783] 12. pants ir piemērojams neatkarīgi no valsts tiesībām, kā ir jāinterpretē un jāsalāgo [Hartas] 1. pants (tiesības uz cilvēka cieņu) un 7. pants (tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību), lai nolemtu, vai šāda regulas piemērošana ir vai nav [Hartas] pārkāpums?”

23. Prasītājs pamatlietā, Francijas valdība un Eiropas Komisija iesniedza Tiesai rakstveida apsvērumus.

24. 2025. gada 29. aprīlī notika tiesas sēde, kurā mutvārdu paskaidrojumus sniedza Francijas valdība un Komisija.

IV. Analīze

A. Ievada piezīmes – uzdoto jautājumu izpēte

25. Lai sniegtu noderīgus ieteikumus Tiesai, uzskatu, ka ir nepieciešams iztirzāt iesniegtos jautājumus, lai labāk izprastu iesniedzējtiesas bažas.

[5] Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 90. punktu.

26. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tā var *atteikties* izpildīt saskaņā ar Regulu 2020/1783 iesniegto pieprasījumu, kurā lūgts *post mortem* iegūt ģenētisku paraugu no personas, kas apglabāta Francijā, lai noteiktu izcelšanos, ņemot vērā, ka Francijas Civilkodekss aizliedz šādu pierādījumu iegūšanu, ja attiecīgā persona dzīves laikā nav devusi savu piekrišanu.

27. Iesniedzējtiesas ieskatā nav iespējams atteikties izpildīt pieprasījumu, pamatojoties uz 12. pantu, jo Regulas 2020/1783 16. pantā ir izklāstīts izsmeļošs saraksts ar iemesliem, kāpēc šādu pieprasījumu var atteikt, un valsts sabiedriskā kārtība nav to vidū. Tomēr iesniedzējtiesa vēlas pārbaudīt, vai šāds iemesls var tikt izsecināts no Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkta.

28. Savos Tiesai iesniegtajos apsvērumos Francijas valdība apgalvo, ka Itālijas tiesas pieprasījums nav pieprasījums par pierādījumu netiešu iegūšanu saskaņā ar Regulas 2020/1783 1. panta 1. punkta a) apakšpunktu, tādējādi regulas 12. pants nav attiecināms uz šo lietu. Minētā valdība uzskata, ka attiecīgajā pieprasījumā tiek lūgta pierādījumu tieša iegūšana saskaņā ar Regulas 2020/1783 1. panta 1. punkta b) apakšpunktu, un tas nozīmē, ka ir piemērojams regulas 19. pants. Pēc minētās valdības domām pirmais jautājums būtu jāpārformulē, lai lūgtu sniegt Regulas 2020/1783 19. panta interpretāciju.

29. Šāda interpretācija izskatāmajā lietā ir nozīmīga tādēļ, ka pieprasījuma saņēmējai tiesai ir iespēja atteikties izpildīt pieprasījumu par pierādījumu tiešu iegūšanu, ja šāda pierādījumu tieša iegūšana būtu pretrunā pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts tiesību pamatprincipiem, kā tas noteikts Regulas 2020/1783 19. panta 7. punkta c) apakšpunktā. Savukārt nav līdzvērtīga iemesla atteikt izpildīt pieprasījumu, kad runa ir par pierādījumu netiešu iegūšanu.

30. Lai atbildētu uz pirmo jautājumu, tātad vispirms būs jānovērtē, vai Regulas 2020/1783 12. pants faktiski ir piemērojams šajā gadījumā, un tas būtu iespējams tikai tad, ja attiecīgais pieprasījums būtu pieprasījums par pierādījumu netiešu iegūšanu.

31. Otrais iesniedzējtiesas jautājums ir nedaudz sarežģītāks. Pieņemot, ka Francijas Civilkodeksa 16-11. pants nevar tikt piemērots, lai atteiktu aa ģenētisko paraugu iegūšanu *post mortem*, iesniedzējtiesa papildus jautā, vai Itālijas tiesas pieprasījuma izpilde būtu pretrunā Hartas normām. Konkrētāk, iesniedzējtiesa atsaucas uz saikni starp Hartas 1. un 7. pantu. Tādējādi faktiski tiek jautāts, kā atbilstoši Hartai ir salāgojamas tiesības uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves un tiesības zināt savu izcelsmi.

32. Tāpēc, kā ierosināts tiesas sēdē, otrajā jautājumā būtībā tiek jautāts, vai attiecīgais Itālijas tiesību akts, kas ļauj tiesnešiem pieprasīt ģenētisko paraugu ņemšanu *post mortem*, lai noteiktu izcelšanos, neatkarīgi no tā, vai varbūtējais vecāks savas dzīves laikā ir devis iepriekšēju piekrišanu, ir saderīgs ar Hartu.

33. Tomēr lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa nepauž bažas par attiecīgā Itālijas tiesību akta atbilstību Hartai. Minētā tiesa drīzāk paskaidro, ka atbilde uz otro jautājumu palīdzētu tai noteikt, vai Francijas Civilkodeksa 16-11. pants pats par sevi ir saderīgs ar Hartu.

34. Jautājums par Francijas Civilkodeksa 16-11. panta atbilstību Hartai rodas tikai tad, ja šī norma ir piemērojama izskatāmajā gadījumā, lai atteiktos izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu. Tikai pēc tam, kad ir konstatēts, ka 16-11. pants ir piemērojams, var novērtēt, vai šāda piemērošana būtu saskaņā ar Hartu. Tomēr, atbildot uz otro jautājumu atbilstoši tā esošajam formulējumam, proti, pieņemot, ka Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkts un 16. pants nepieļauj

Francijas Civilkodeksa 16-11. panta piemērošanu kā iemeslu atteikties izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, jautājums par šā noteikuma atbilstību Hartai būtu hipotētisks, jo šis noteikums nav piemērojams izskatāmās lietas faktiem.

35. Tāpēc es uzskatu, ka Tiesa var atbildēt uz otro jautājumu tikai tad, ja šo jautājumu var uztvert kā jautājumu par to, vai Harta jāinterpretē saskaņā ar Regulas 2020/1783 interpretāciju tādējādi, ka tā, ņemot vērā izskatāmās lietas apstākļus, neliedz Itālijas tiesai pieprasīt pierādījumu iegūšanu, kas ietver ģenētisko paraugu iegūšanu *post mortem*.

36. Alternatīvi, ja Tiesa atbildētu uz pirmo jautājumu apstiprinoši, tādējādi ļaujot iesniedzējtiesai atsaukties uz savas valsts sabiedriskās kārtības noteikumiem, lai atteiktos izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, otrais jautājums būtu jāpārformulē. Tādā gadījumā otrais jautājums ir jāuztver kā jautājums par to, vai Harta jāinterpretē tādējādi, ka tā ļauj valsts noteikumos paredzēt, ka ģenētiskā parauga iegūšanai *post mortem* ir nepieciešama personas dzīves laikā skaidri izteikta piekrišana.

B. Pirmais jautājums

37. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkts tai ļauj atteikties izpildīt pieprasījumu par pierādījumu netiešu iegūšanu, pamatojoties uz to, ka attiecīgajā pieprasījumā norādītā procedūra ir pretrunā pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts valsts tiesību pamatprincipiem.

1. Pierādījumu netieša vai tieša iegūšana

38. Kā paskaidrots, Francijas valdība argumentēja, ka Itālijas tiesas pieprasījums bija pieprasījums par pierādījumu tiešu, nevis netiešu iegūšanu, un šādā gadījumā Regulas 2020/1783 12. pants nebūtu piemērojams; tā vietā būtu piemērojams regulas 19. pants.

39. Faktiskā atšķirība starp pierādījumu netiešu iegūšanu (kas definēta Regulas 2020/1783 1. panta 1. punkta a) apakšpunktā) un tiešu iegūšanu (kas definēta Regulas 2020/1783 1. panta 1. punkta b) apakšpunktā) ir atkarīga no tā, vai pierādījumus iegūst personas, kas ir pieprasījuma saņēmējas tiesas jurisdikcijā, vai personas, kas ir pieprasījuma iesniedzējas tiesas jurisdikcijā. Otrajā minētajā gadījumā attiecīgās personas pašas iegūst pierādījumus citā dalībvalstī, piemēram, dodoties uz pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts teritoriju un nopratinot liecinieku [6].

40. Procesuālā atšķirība starp abiem pierādījumu iegūšanas veidiem ir saistīta ar iestādēm, kas atbild par saziņu un pierādījumu iegūšanas atļaušanu. Kad tiek iesniegts pieprasījums par pierādījumu netiešu iegūšanu, pieprasījuma iesniedzēja tiesa tieši sazinās ar pieprasījuma saņēmēju tiesu. Tad saņēmēja tiesa lemj par pieprasīto pierādījumu iegūšanas metodēm saskaņā ar saviem tiesību aktiem. Turklāt šādi pieprasījumi jānosūta, izmantojot A veidlapu, kas atrodama Regulas 2020/1783 pielikumā. Savukārt, lai veiktu pierādījumu tiešu iegūšanu, pieprasījuma

[6] Saskaņā ar Regulu 2020/1783 ir iespējams nopratināt personu tieši, nedodoties uz citu dalībvalsti – izmantojot videokonferenci. Skat. Regulas 2020/1783 20. pantu.

iesniedzējai tiesai jāsaņem atļauja no centrālās struktūras vai kompetentās iestādes, kuru katrai dalībvalstij ir jāizraugās saskaņā ar Regulu 2020/1783[7]. Šāds pieprasījums tiek nosūtīts, izmantojot minētajai regulai pievienoto L veidlapu.

41. Turklāt attiecībā uz pieprasījumiem par pierādījumu netiešu iegūšanu procedūra, saskaņā ar kuru pierādījumi tiek iegūti, notiek saskaņā ar attiecīgās tiesas valsts tiesību normām[8]. Savukārt, ja tiek pieprasīta pierādījumu tieša iegūšana, pierādījumi tiek iegūti saskaņā ar procedūru, kas paredzēta pieprasījuma iesniedzējas tiesas valsts tiesību aktos.

42. Visbeidzot, un tas ir būtiski šajā lietā, iemesli, kāpēc tiek atteikts izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, atšķiras atkarībā no tā, vai pierādījumi tiek vākti netieši vai tieši. Atšķirībā no pierādījumu netiešas iegūšanas pierādījumu tiešu iegūšanu var atteikties izpildīt, pamatojoties uz pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts sabiedriskās kārtības apsvērumiem. Saskaņā ar Regulas 2020/1783 19. panta 7. punkta c) apakšpunktu atteikums ir iespējams, ja prasītā pierādījumu tieša iegūšana ir pretrunā tās dalībvalsts tiesību pamatprincipiem.

43. Regulā 2020/1783 nav paskaidrots, kāpēc abiem pierādījumu iegūšanas veidiem ir paredzēti atšķirīgi iemesli atteikumam izpildīt pieprasījumus[9]. Tomēr, kā apgalvo Komisija, izvērstāks pamatojums atteikumam izpildīt pieprasījumu par pierādījumu tiešu iegūšanu, visticamāk, ir attaisnojams ar to, ka šāda iegūšana potenciāli nozīmētu lielāku iejaukšanos saņēmējas valsts suverenitātē[10]. Pierādījumu tiešas iegūšanas gadījumā pieprasījuma saņēmējai valstij tiek lūgts atļaut pieprasījuma iesniedzējas dalībvalsts pārstāvjiem ierasties tās teritorijā, lai veiktu izmeklēšanu, kas var ietekmēt tās dalībvalsts pilnvaras, kurā izmeklēšana notiek[11].

44. Tomēr pat gadījumos, kad runa ir par pierādījumu tiešu iegūšanu, Regulas 2020/1783 19. panta 7. punkta c) apakšpunktā noteiktais iemesls atteikumam izpildīt pieprasījumus, pamatojoties uz pieprasījuma saņēmējas valsts tiesību pamatprincipiem, šķiet ierobežots. Kā norādījuši daži tiesību zinātnieki, šāds iemesls attiecas tikai uz iespēju pieprasījuma iesniedzējai tiesai tieši nodrošināt izmeklēšanas pasākumu izpildi, nevis uz izmeklēšanas pasākuma būtību. Tāpēc, pat ja varētu uzskatīt, ka pierādījumu tieša iegūšana ir pretrunā pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts pamatprincipiem, tas automātiski neizslēdz iespēju iegūt šos pierādījumus netieši. Šādā gadījumā centrālā struktūra joprojām var aicināt pieprasījuma iesniedzēju tiesu vērsties pieprasījuma saņēmējas valsts kompetentajā tiesā[12].

45. Vai Itālijas tiesa izskatāmajā lietā ir pieprasījusi pierādījumu netiešu iegūšanu vai pierādījumu tiešu iegūšanu?

7 Regulas 2020/1783 4. pants.

8 Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkts un 17. apsvērums.

9 Šāds skaidrojums nav atrodams arī dokumentos, kas liecina par šā akta izstrādes vēsturi.

10 Tiesas sēdē Komisija paskaidroja atšķirību starp abām pārrobežu pierādījumu iegūšanas metodēm, norādot, ka pierādījumu tiešas iegūšanas gadījumā pieprasījuma saņēmējas valsts jurisdikcijas iestādes īsteno mazāku kontroli. Tā apgalvoja, ka šā iemesla dēļ sarunās par šo izpildes metodi dalībvalstis uzstāja uz to, ko Komisija nodēvēja par "suverenitātes klauzulu", kas ļautu tām liegt citu dalībvalstu ekspertiem veikt ekspertīzi pieprasījuma saņēmējā dalībvalstī, ja tas ir pretrunā pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts tiesiskās kārtības pamatprincipiem.

11 Tādējādi 2013. gada 21. februāra spriedumā *ProRail* (C-332/11, EU:C:2013:87, 47. un 48. punkts) Tiesa uzskatīja, ka tiktāl, ciktāl dalībvalsts tiesas ieceltam ekspertam ir jādodas uz citas dalībvalsts teritoriju, lai tur veiktu viņam uzticētu ekspertīzi, noteiktos apstākļos tā varētu skart tās dalībvalsts valsts varas īstenošanu, kurā ir jānotiek ekspertīzei, tostarp tad, ja ekspertīze ir jāveic vietās, kurās saskaņā ar tās dalībvalsts tiesībām, kurā veic ekspertīzi, ir aizliegta piekļuve vai iejaukšanās, vai tās ir atļautas tikai pilnvarotām personām.

12 Skat. Mougenot, D., "Le règlement européen sur l'obtention des preuves", *Journal des Tribunaux*, 2002, 21. lpp., un Nuyts, A. un Sepulchre, J., "Taking of evidence in the European Union under EC Regulation 1206/2001", *Business Law International*, 2004, 334. lpp.

46. Pirmkārt, pieprasījums tika nosūtīts tieši iesniedzējtiesai, nevis Francijas centrālajai struktūrai [13].

47. Otrkārt, pieprasījums tika nosūtīts, izmantojot A veidlapu, kas paredzēta pierādījumu netiešai iegūšanai. Tomēr tas pats par sevi neizslēdz iespēju, ka pieprasījuma iesniedzēja tiesa izmantojusi nepareizu veidlapu un faktiski bijusi iecerējusi iesniegt pieprasījumu par pierādījumu tiešu iegūšanu.

48. Tāpēc, treškārt, būtu jānovērtē, ko tieši ir prasījusi pieprasījuma iesniedzēja tiesa.

49. Manuprāt, izskatāmajā lietā ir jāveic vairāki pasākumi, lai iegūtu pierādījumus, kas nepieciešami, lai noteiktu izcelšanos. Pirmkārt, jāveic līķa ekshumācija. Otrkārt, no šī līķa jāpaņem paraugs ģenētiskās identifikācijas nolūkā. Treškārt, attiecīgais paraugs jāanalizē. Ceturtkārt, analizētais paraugs jāsalīdzina ar paraugu, kas paņemts no prasītāja.

50. A veidlapa, ar kuru tika nosūtīts pieprasījums, tika iesniegta Tiesai kā daļa no valsts lietas materiāliem. No minētās veidlapas ir skaidrs, ka pieprasījuma iesniedzēja tiesa lūdza pieprasījuma saņēmēju tiesu izdot rīkojumu par līķa ekshumāciju. Tomēr neizbēgami ekshumācija pati par sevi nevar būt pierādījums Regulas 2020/1783 izpratnē, un tādējādi tā nav pieprasījuma mērķis.

51. Pierādījums ir ģenētiskais paraugs, kas ņemts no ekshumētā līķa. No iesniegtās A veidlapas nav pilnīgi skaidrs, kam jāņem paraugi no līķa. Pieprasījuma iesniedzēja tiesa lūdza atļauju, lai eksperts, kas vēlāk salīdzinātu paraugus, būtu klāt brīdī, kad no līķa tiek ņemts paraugs. Tomēr puses un pieprasījuma iesniedzējas tiesas pārstāvji var piedalīties pierādījumu netiešā iegūšanā [14]. Tādējādi pieprasījuma iesniedzējas tiesas jurisdikcijā esošā eksperta vienkārša klātbūtne nenozīmē, ka pierādījumi tiek iegūti tieši. Pieprasījuma iesniedzējas tiesas A veidlapā izmantotā formulējuma interpretācija var būt divējāda: vai nu tā pieprasīja, lai Itālijas eksperts paņemtu paraugu tieši, vai arī tikai to, lai viņš būtu klāt pierādījumu iegūšanas brīdī [15]. Manuprāt, pat ja Itālijas eksperts fiziski ņemtu paraugu, pieprasījuma saņēmējas tiesas pārstāvji joprojām kontrolētu un atbildētu par šo darbību, un tādējādi to joprojām varētu uzskatīt par pierādījumu netiešu iegūšanu. Jebkurā gadījumā iesniedzējtiesa nepieprasīja nekādus paskaidrojumus no pieprasījuma iesniedzējas tiesas, un šķiet, ka tā uztvēra pieprasījumu kā pieprasījumu par pierādījumu netiešu iegūšanu.

52. Iepriekš minētie apstākļi liek secināt, ka pieprasījuma iesniedzēja tiesa lūdza netiešu pierādījumu iegūšanu [16]. Tāpēc 12. pants ir būtisks, lai novērtētu, vai iesniedzējtiesai pamatlietā ir tiesības atteikties izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, kas iesniegts saskaņā ar Regulu 2020/1783.

[13] Francijā šī struktūra ir Tieslietu ministrijas *Département de l'entraide, du droit international privé et européen* (*DEDIPE*) (Savstarpējās palīdzības, starptautisko privāttiesību un Eiropas tiesību departaments).

[14] Skat., piemēram, Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, "(Provisional) updated practice guide for the application of the regulation on the taking of evidence", 2025, 46. lpp., pieejams: https://e-justice.europa.eu/topics/trainings-judicial-networks-and-agencies/european-judicial-network-civil-and-commercial-matters/ejns-publications_en.

[15] A veidlapas 11.1. punktā (veicamās pierādījumu iegūšanas apraksts) ir norādīts: [aa], kas miris [XY] un apglabāts [XY], līķa ekshumācija un PIERĀDĪJUMU TIEŠA PĀRBAUDE, ko veic [XY] no Dženovas Tiesu medicīnas institūta un kas ietver BIOLOĢISKO PARAUGU IEGŪŠANU, KURI VAJADZĪGI TEHNISKAI KONSULTĀCIJAI ATTIECĪGAJĀ IESTĀDĒ PAR SALĪDZINOŠAJĀM ĢENĒTISKAJĀM IEZĪMĒM starp prasītāju xx un varbūtējā tēva aa līķi.

[16] Ja šī interpretācija izrādītos nepareiza, par ko jālemj valsts tiesai, minētajai tiesai ir jānosūta pieprasījums Francijas centrālajai struktūrai, un šai struktūrai ir jālemj, vai pēc ekshumācijas Itālijas ekspertam ir atļauts tieši ņemt ģenētiskos paraugus. Ja tas tā būtu, varētu rasties jautājums par Regulas 2020/1783 19. panta 7. punkta c) apakšpunkta interpretāciju.

2. Regulas 2020/1783 12. panta interpretācija

53. Saskaņā ar Regulas 2020/1783 12. panta 1. punktu pieprasījuma saņēmējai tiesai pieprasījums ir *jāizpilda* bez kavēšanās un vēlākais 90 dienu laikā no pieprasījuma saņemšanas. Pieprasījuma izpildei jānotiek, kā paredzēts šīs regulas 12. panta 2. punktā, *saskaņā ar [saņēmējas dalībvalsts tiesas] valsts tiesību aktiem*.

54. Vai Francijas Civilkodeksa 16-11. pantu var uzskatīt par "valsts tiesību aktu" Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkta nozīmē? Ja tas tā it, vai šis noteikums var būt par pamatu atteikumam izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu?

55. Komisijas ieskatā Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkta mērķis ir tikai noteikt, ka *procesuālās metodes*, saskaņā ar kurām veic pierādījumu vākšanu, nosaka pieprasījuma saņēmējas tiesas valsts tiesību akti.

56. Es piekrītu Komisijai.

57. Šādu interpretāciju apstiprina Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkta formulējums, ja to aplūko plašākā kontekstā, ņemot vērā šīs tiesību normas izstrādes vēsturi un, kas ir vissvarīgāk, loģiku un tipisko struktūru savstarpējās atzīšanas instrumentiem, kas pieņemti saskaņā ar LESD līguma V sadaļu.

58. Sākot ar formulējumu tā tiešajā kontekstā, vispirms atzīmēju, ka Regulas 2020/1783 12. panta 3. punkts ļauj pieprasījuma iesniedzējai tiesai lūgt pieprasījuma saņēmējai tiesai iegūt pierādījumus saskaņā ar īpašu procedūru, kas paredzēta pieprasījuma iesniedzējas tiesas valsts tiesību aktos. Tas norāda, ka frāze "valsts tiesību akti", kas izmantota Regulas 2020/1783 12. panta 2. punktā, nosaka pierādījumu iegūšanas procedūru, jo 12. panta 3. punkta mērķis ir ļaut mainīt piemērojamo procedūru – no pieprasījuma saņēmējas tiesas valsts tiesību aktiem uz pieprasījuma iesniedzējas tiesas valsts tiesību aktiem, pat ja pierādījumus joprojām iegūst pieprasījuma saņēmēja tiesa.

59. Runājot par izstrādes vēsturi, jānorāda, ka Regula Nr. 1206/2001 un vēlāka Regula 2020/1783 ir balstītas uz Hāgas Konvenciju par pierādījumu iegūšanu [17]. Tādējādi minētā konvencija var tikt izmantota, lai interpretētu šo regulu normas [18].

60. Minētās konvencijas 9. panta pirmajā daļā ir noteikts: "Tiesu iestāde, kas izpilda tiesiskās palīdzības lūgumu, piemēro savas valsts nacionālo tiesību normas *attiecībā uz procesuālo kārtību*." [19]

[17] Hāgas 1970. gada 18. marta konvencija par pierādījumu iegūšanu ārvalstīs civillietās vai komerclietās (turpmāk tekstā – "Hāgas Konvencija par pierādījumu iegūšanu").

[18] Kā Tiesa jau apstiprināja 2011. gada 17. februāra spriedumā *Weryński* (C-283/09, EU:C:2011:85, 65. punkts). Skat. arī ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *Weryński* (C-283/09, EU:C:2010:490, 60. punkts).

[19] Mans izcēlums.

61. Tādējādi Hāgas Konvencijas par pierādījumu iegūšanu 9. panta 1. punkta formulējums ir mazāk neskaidrs attiecībā uz tā tvērumu nekā Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkts, jo tajā ir skaidra atsauce uz procesuālo kārtību [20].

62. Tāpēc ir pamatoti secināt, kā to ierosina Komisija un neapstrīd Francijas valdība, ka Regulas 2020/1783 12. panta 2. punkts attiecas tikai uz procesuālās kārtības jautājumiem, kas saistīti ar pierādījumu iegūšanu. Tādējādi tikai šie jautājumi jāreglamentē ar pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts tiesību aktiem, savukārt materiāltiesiskie jautājumi, piemēram, pieļaujamie pierādījumi noteiktu faktu pierādīšanai, ir reglamentēti ar pieprasījuma iesniedzējas valsts tiesību aktiem.

63. Tāpēc jautājums par to, vai konkrētas tiesvedības ietvaros ir nepieciešams pieprasīt noteiktu veidu pierādījumus un vai šāds pieprasījums atbilst pamattiesību aizsardzībai, ir jautājums, kas jāizvērtē pieprasījuma iesniedzējai tiesai saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, šajā gadījumā – Itālijas tiesību aktiem, nevis pieprasījuma saņēmējas valsts tiesību aktiem. Francijas Civilkodeksa 16-11. pants, kas ir šāda materiāltiesiskā norma, ar kuru abstrakti tiek izpausts Francijas likumdevēja izvēlētais līdzsvars starp tiesībām zināt savu izcelsmi un tiesībām uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību, nav piemērojams Itālijas tiesas pieprasījumam, jo tam atbilstošo līdzsvaru nosaka Itālijas tiesību akti.

64. Lai gan tas, jāatzīst, nav ļoti skaidri izteikts Regulā 2020/1783, no minētā akta struktūras izriet, ka pierādījumu iegūšanu uzdod veikt pieprasījuma iesniedzēja tiesa, un tādējādi tā ir tās atbildība. Tas ir loģiski, jo tikai šī tiesa, kas pārzina visus lietas faktus, var, pamatojoties uz savas valsts tiesību aktiem, novērtēt, kādi pierādījumi ir nepieciešami un vai ar šo pierādījumu vākšanas iemesliem var pamatot noteiktu tiesību ierobežošanu [21].

65. Regula 2020/1783 ir balstīta uz savstarpējās atzīšanas principu, kas ir pamats visiem tiesu sadarbības instrumentiem, kuri pieņemti saskaņā ar LESD, tostarp tiesu iestāžu sadarbībai civillietās un komerclietās [22].

66. Savstarpējās atzīšanas princips balstās uz dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos, ka to attiecīgās iestādes ievēro Savienības tiesiskajā kārtībā aizsargātās vērtības un pamattiesības [23]. Pamatojoties uz šo principu, pieprasījuma saņēmējai tiesai ir jāuzticas, ka pieprasījuma iesniedzējas tiesas lēmums un valsts tiesību akti, uz kuriem tas balstās, neaizskar Hartā aizsargātās pamattiesības. Saņēmēja tiesa principā nevar apšaubīt pieprasījuma iesniedzējas tiesas lēmuma likumību, bet tai ir jādarbojas tā, it kā tas būtu spēkā, un tādēļ tai ir jāizpilda šis pieprasījums. Tas tā ir, pat ja risinājums saskaņā ar pieprasījuma iesniedzējas valsts tiesību aktiem atšķiras no risinājuma

[20] Skat., piemēram, 2008. gada decembra provizorisko dokumentu Nr. 6, kas paredzēts 2009. gada februāra Īpašajai komisijai par Hāgas *apostille*, dokumentu izsniegšanas, pierādījumu iegūšanas un tiesu pieejamības konvenciju praktisko darbību, "Videokonferences izmantošana pierādījumu iegūšanai saskaņā ar Hāgas konvenciju par pierādījumu iegūšanu" *(Preliminary Document No 6 of December 2008 for the attention of the Special Commission of February 2009 on the practical operation of the Hague Apostille, Service, Evidence and Access to Justice Conventions, The Taking of Evidence by Video-Link under the Hague Evidence Convention)*. Apspriežot 9. panta 1. punktu, šajā dokumentā kā šīs normas praktiskās piemērošanas piemērs minēta liecību iegūšana, izmantojot videokonferenci.

[21] Pēc analoģijas, bet saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.) skat. spriedumu, 2024. gada 21. marts, *Gjensidige* (C-90/22, EU:C:2024:252, 46. punkts).

[22] Skat. LESD 67. panta 4. punktu un 81. panta 2. punktu. Skat. arī Atzinumu 2/13 (Eiropas Savienības pievienošanās ECPAK), 2014. gada 18. decembris (EU:C:2014:2454, 191. punkts; turpmāk tekstā – "Atzinums 2/13"). Tas tā ir, pat ja Regulā 2020/1783 šis princips nav minēts. Saistībā ar iepriekšējo Regulu Nr. 1206/2001 skat. ģenerāladvokāta N. Jēskinena [*N. Jääskinen*] secinājumus lietā *ProRail* (C-332/11, EU:C:2012:551, 48. punkts), kuros viņš argumentē, ka šis instruments balstās uz savstarpēju uzticēšanos. Tiesa apstiprināja, ka savstarpējās atzīšanas princips ir pamats tiesu iestāžu sadarbībai civillietās un komerclietās. Skat., piemēram, spriedumu, 2016. gada 25. maijs, *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, 47. punkts).

[23] Atzinums 2/13, 168. un 192. punkts.

saskaņā ar pieprasījuma saņēmējas valsts tiesību aktiem. Ja šāda lēmuma juridiskā spēkā esība būtu jāapstrīd, tas jādara pieprasījuma iesniedzējā tiesā, kas ir atbildīga par tās lēmuma atbilstību pamattiesībām.

67. Citiem instrumentiem, kas balstās uz savstarpējās atzīšanas principu, ir līdzīga struktūra: materiāltiesiskie jautājumi, kas saistīti ar pieprasījumu par pārrobežu sadarbību, ir izdevējas/iesniedzējas tiesas un tās tiesiskās kārtības ziņā, savukārt šāda pieprasījuma izpildes procedūra ir izpildes/saņēmējas tiesas un tās tiesiskās kārtības jautājums. Tajā pašā laikā iemesli, kāpēc var atteikties izpildīt pieprasījumu par pārrobežu sadarbību, ir ierobežoti un izsmeļoši uzskaitīti attiecīgajā aktā.

68. Tādējādi, piemēram, Eiropas izmeklēšanas rīkojums (turpmāk tekstā – "EIR"), kam ir līdzīgs mērķis kā Regulai 2020/1783, bet kas attiecas uz pārrobežu sadarbību krimināltiesību jomā, arī paredz, ka principā atbildība par materiāltiesiskiem lēmumiem attiecībā uz pierādījumu vākšanu ir izdevējai tiesai, savukārt procedūru šo pierādījumu faktiskai vākšanai reglamentē izpildītājas tiesas tiesību akti [24]. Līdzīgs pienākumu sadalījums ir atrodams arī *EPPO* regulā [25].

69. Tādējādi pamattiesību aizsardzība saistībā ar materiāltiesisku lēmumu par pierādījumu iegūšanu principā ir pieprasījuma izdevējas tiesas vai izskatāmajā lietā izmantotajā formulējumā – pieprasījuma iesniedzējas tiesas atbildība. Tomēr, lai garantētu Savienības tiesiskajā kārtībā aizsargāto pamattiesību aizsardzību, Tiesa ir atzinusi, ka izpildes/saņēmēja tiesa izņēmuma gadījumos faktiski var apstrīdēt tiesu iestāžu sadarbības pieprasījuma likumību [26]. Tika konstatēts, ka šādi izņēmuma apstākļi pastāv, ja izdevējas/iesniedzējas tiesas valsts tiesiskajā sistēmā pastāv sistēmiskas problēmas saistībā ar pamattiesību ievērošanu, par kurām izpildes/saņēmējai tiesai ir zināms. Tādā gadījumā tiek veikta divpakāpju pārbaude, kurā izpildes/saņēmēja tiesa vispirms novērtē, vai izdevējas/iesniedzējas tiesas tiesiskajā kārtībā pastāv sistēmiska problēma saistībā ar pamattiesību ievērošanu, un, ja tāda tiek konstatēta, tiesa pēc tam pārbauda, vai pastāv risks, ka var tikt pārkāptas konkrētas personas tiesības [27]. Tikai tad, ja abi nosacījumi ir izpildīti, izpildītāja tiesu iestāde var atteikties izpildīt pieprasījumu par pārrobežu sadarbību.

70. Bez šādiem izņēmuma apstākļiem nav pamata no Regulas 2020/1783 12. panta izsecināt citus iemeslus atteikumam izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu.

71. Izskatāmajā lietā neviens no lietas dalībniekiem neapgalvo, ka Itālijas tiesiskajā kārtībā pastāvētu sistēmiskas problēmas. Turklāt neviens no lietas dalībniekiem neapstrīdēja Itālijas tiesas lēmuma, ar kuru tā pieprasa pierādījumu iegūšanu, likumību. Šādos apstākļos nav iemesla, kāpēc pieprasījuma saņēmējai Francijas tiesai būtu jāatsaka izpildīt pieprasījumu, ja vien nav konstatēts kāds no Regulas 2020/1783 16. pantā skaidri uzskaitītajiem iemesliem.

[24] Skat. 6. un 9. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās (OV 2014, L 130, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "EIR direktīva").

[25] Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (*EPPO*) izveidei (OV 2017, L 283, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "*EPPO* regula"). Skat. spriedumu, 2023. gada 21. decembris, G. K. u.c. (*EPPO*) (C-281/22, EU:C:2023:1018, 71. punkts).

[26] Saistībā ar Padomes Pamatlēmumu 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "Pamatlēmums par EAO") skat. 2017. gada 29. jūnija spriedumu *Popławski* (C-579/15, EU:C:2017:503, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).

[27] Tiesa par šādu iespēju pirmo reizi paziņoja 2016. gada 5. aprīļa spriedumā *Aranyosi* un *Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 88. un 91.–93. punkts), un kopš tā laika to ir apstiprinājusi vairākkārt.

72. Šīs regulas 16. panta 2. punkta formulējums ir ļoti skaidrs, norādot, ka tajā minētais to gadījumu saraksts, kas pamato atteikumu izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, ir izsmeļošs [28]. Tajā izmantots formulējums "var atteikt tikai" un pēc tam minēti četri gadījumi [29].

73. Tiesa jau ir apstiprinājusi nepieciešamību stingri interpretēt šos izņēmumus, un tas ļauj secināt, ka šādu pieprasījumu var noraidīt tikai šajā tiesību normā minētajos gadījumos [30].

74. Pirmais izņēmums ļauj pieprasījuma saņēmējai tiesai atteikt pieprasījuma izpildi, ja tas neietilpst Regulas 2020/1783 darbības jomā. Šajā ziņā jāatzīmē, ka Tiesa ir paskaidrojusi, ka pieprasījuma iesniedzējai tiesai ir tiesības lūgt starptautisku tiesisko sadarbību saskaņā ar tiesisko regulējumu, kas atšķiras no Regulā 2020/1783 noteiktā [31]. Juridiskā regulējuma izvēle ir pieprasījuma iesniedzējas tiesas kompetencē.

75. Izskatāmajā gadījumā šķiet skaidrs, ka pieprasījuma iesniedzēja tiesa par piemērojamo tiesisko regulējumu izvēlējās Regulu 2020/1783, jo pieprasījumu nosūtīja, izmantojot minētās regulas I pielikumā ietverto A veidlapu.

76. Arī pārējie trīs gadījumi acīmredzami nav piemērojami šīs lietas apstākļiem. Neviens no lietas dalībniekiem to neapstrīdēja.

77. Ņemot vērā iepriekš minēto, jāsecina, ka Francijas Civilkodeksa 16-11. pants nav piemērojams, lemjot par to, vai pieprasījumu par pierādījumu netiešu iegūšanu var atteikties izpildīt. Tas ir tā pat tad, ja saskaņā ar Francijas tiesību aktiem šī tiesību norma tiek uzskatīta par sabiedriskās kārtības jautājumu.

C. Otrais jautājums

78. Ņemot vērā uz pirmo prejudiciālo jautājumu ierosināto atbildi, saskaņā ar kuru pieprasījuma saņēmējai tiesai jāizpilda pieprasījums par pierādījumu netiešu iegūšanu, neraugoties uz valsts sabiedriskās kārtības normu, kas aizliedz šādu pierādījumu iegūšanu, otrais iesniedzējtiesas jautājums, kā izskaidrots šīs analīzes sākumā (A daļā), var tikt saprasts tikai kā jautājums par to, vai Harta aizliedz tādu Regulas 2020/1783 interpretāciju, saskaņā ar kuru pēc nāves ir iespējama ģenētisko pierādījumu iegūšana paternitātes noteikšanai neatkarīgi no tā, vai persona savas dzīves laikā ir devusi iepriekšēju piekrišanu.

79. Iesniedzējtiesa uzdod šo jautājumu, lai līdzsvarotu attiecīgās tiesības, kas noteiktas Hartas 1. un 7. pantā. Otrais iesniedzējtiesas jautājums attiecas uz 1. pantu kā normu, kas aizsargā tiesības uz cieņu pret cilvēka ķermeni pat pēc nāves, un uz 7. pantu kā normu, kas aizsargā tiesības zināt savu izcelsmi, kas garantētas kā daļa no tiesībām uz privātumu.

80. Pēc manas izpratnes šajā lietā nav runas par Hartas 1. panta pārkāpumu, vismaz ne tādā nozīmē, kas attiecas uz tiesību uz cilvēka cieņu *absolūto* raksturu. Šajā lietā drīzāk rodas jautājumi, cik lielā mērā Harta aizsargā, no vienas puses, tiesības zināt savu izcelsmi, kam Itālijas

[28] Regulas 2020/1783 16. panta 1. punkts, kurā arī noteikti atteikuma iemesli, attiecas tikai uz pierādījumu iegūšanu, nopratinot liecinieku, un šajā lietā tas nav piemērojams.

[29] Turklāt Regulas 2020/1783 16. apsvērumā ir paredzēts, ka apstākļi, kuros ir iespējams atteikt pieprasījuma par pierādījumu iegūšanu izpildi, būtu pieļaujami tikai stingri noteiktos izņēmuma gadījumos.

[30] Spriedums, 2011. gada 17. februāris, *Weryński* (C-283/09, EU:C:2011:85, 53. punkts).

[31] Skat. spriedumu, 2013. gada 21. februāris, *ProRail* (C-332/11, EU:C:2013:87, 44.–46. punkts).

tiesa, šķiet, piešķir priekšroku, iesniedzot pieprasījumu par pierādījumu netiešu iegūšanu, un, no otras puses, tiesības uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves, kam Francijas tiesību aktos, šķiet, piešķirta lielāka nozīme nekā Itālijas tiesību aktos.

81. Jautājums, kas rodas šajā lietā, faktiski ir vērsts uz to, lai noskaidrotu, vai šo divu tiesību vai interešu līdzsvarošana, kas saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem izraisīja pieprasījumu ekshumēt līķi, lai veiktu ģenētisko paraugu ņemšanu paternitātes noteikšanai, no Hartas skatpunkta ir pieņemama.

82. Es veikšu analīzi, noskaidrojot, pirmkārt, vai Hartā ir aizsargātas tiesības zināt savu izcelsmi, otrkārt, vai Hartā ir aizsargātas tiesības uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves, un treškārt, vai Harta nepieļauj tādu šo divu tiesību līdzsvaru, kāds ir noteikts Itālijas tiesību aktos.

83. Pirms šīs analīzes sākšanas man jāpaskaidro, ka, manuprāt, sistēmā, kas balstās uz savstarpēju atzīšanu, pieprasījuma saņēmējai tiesai principā nav atļauts apšaubīt Itālijas tiesas lēmuma atbilstību Hartai. Lai nodrošinātu pamattiesību ievērošanu, personai, kuras tiesības, iespējams, ir pārkāptas, jābūt iespējai apstrīdēt Itālijas tiesas lēmumu, un šādai apstrīdēšanai jānotiek atbilstoši Itālijas tiesību aizsardzības tiesā sistēmai. Tomēr šajā gadījumā persona, kuras intereses tiek skatītas, vairs nav dzīva, un viņa ģimene, šajā gadījumā – viņa likumīgā laulībā dzimuši bērni, kuriem varētu būt interese iebilst pret sava tēva ekshumāciju un ģenētisko paraugu ņemšanu, neiebilda, bet pieprasīja, lai pierādījumi tiktu iegūti no viņu tēva līķa. Tāpēc es uzskatu, ka, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, Tiesai ir jāatbild uz otro iesniedzējtiesas jautājumu.

1. Tiesības zināt savu izcelsmi saskaņā ar Hartu

84. Tiesības zināt savu ģenētisko izcelsmi pirmo reizi tika skaidri atzītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par bērna tiesībām [32] un pēc tam Konvencijā par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos [33]. Šīs tiesības nav skaidri minētas Eiropas Cilvēktiesību konvencijā (ECPAK), bet Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) ir atzinusi tās par netiešām tiesībām, pamatojoties uz konvencijas 8. pantu.

85. Tiesai vēl nav bijusi iespēja interpretēt šīs tiesības Savienības tiesību kontekstā. Tomēr, pamatojoties uz Hartas 52. panta 3. punktu, ciktāl tajā ir ietvertas tiesības, kas atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, Hartā piešķirto tiesību nozīme un apjoms būs tāda pats vai plašāks.

86. Hartas 7. pants atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. pantam. Tāpēc Tiesai būtu jāinterpretē tiesības zināt savu ģenētisko izcelsmi saskaņā ar Hartu, ievērojot veidu, kādā Eiropas Cilvēktiesību tiesa interpretēja ECPAK 8. pantu.

87. Minētā tiesa spriedumā *Gaskin* pret Apvienoto Karalisti atzina indivīda tiesības zināt savu izcelsmi kā daļu no tiesībām noskaidrot savu identitāti [34]. Vēlāk spriedumā *Mikulić* pret Horvātiju tā turklāt paskaidroja, ka izcelšanās noteikšana ir svarīgs aspekts indivīda identitātes veidošanā. Faktiski tiesa norādīja, ka bērniem ir būtiska un ar ECPAK aizsargāta interese saņemt informāciju, kas nepieciešama, lai atklātu patiesību par svarīgiem aspektiem saistībā ar viņu

[32] 1989. gada 20. novembra Konvencija par bērna tiesībām (*United Nations Treaty Series*, 1577. sēj., Nr. 31922, 167. lpp. (1995)).

[33] 1993. gada 29. maija Konvencija par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos (*United Nations Treaty Series*, 1870. sēj., Nr. 31922, 167. lpp. (1995)).

[34] ECT, Eiropas Cilvēktiesību tiesas komisijas 1987. gada 13. novembra ziņojums, *Gaskin* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1987:1113REP001045483, 89. punkts).

personisko identitāti, kas var būtiski ietekmēt indivīda identitātes izjūtu [35]. Gadu pēc minētā sprieduma Eiropas Cilvēktiesību tiesa spriedumā *Odièvre* pret Franciju skaidri norādīja, ka cilvēkiem ir tiesības zināt savu izcelsmi un tās izriet no privātās dzīves jēdziena [36].

88. Tomēr minētā tiesa arī norādīja, ka šīs tiesības nav absolūtas: tās konkrētos gadījumos jālīdzsvaro ar citām trešo personu pamattiesībām un sabiedrības interesēm, un tādējādi dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība [37].

89. Spriedumā *Jäggi* pret Šveici Eiropas Cilvēktiesību tiesa atkārtoti norādīja, ka prasītāja tiesības zināt savu ģenētisko izcelsmi ir saistītas ar tiesībām uz identitāti, kas aizsargātas saskaņā ar ECPAK 8. pantu [38]. Konkrētāk, minētajā spriedumā tiesa līdzsvaroja tiesības zināt savu ģenētisko izcelsmi ar mirušo tiesībām uz cieņu. Tiesa paskaidroja, ka indivīda interese zināt savu ģenētisko izcelsmi ar vecumu nemazinās [39].

90. Vēlāk spriedumā *Pascaud* pret Franciju Eiropas Cilvēktiesību tiesa, atkārtoti apstiprinot tiesības zināt savu izcelsmi, konstatēja, ka Francijas iestādes nebija pietiekami ņēmušas vērā *Pascaud* kunga tiesības zināt savu izcelsmi, jo valsts tiesību aktos nebija paredzēta iespēja ņemt paraugus *post mortem*, ņemot vērā, ka nebija dzīvu radinieku, kas varētu dot piekrišanu, tādējādi prasītājam nebija efektīva tiesiskās aizsardzības līdzekļa, lai noskaidrotu savu identitāti [40].

91. Tādējādi, pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru par ECPAK 8. pantu, kas Tiesai būtu jāizmanto, lai interpretētu Hartas 7. pantu, pamatojoties uz tās 52. panta 3. punktu, varu secināt, ka tiesības zināt savu ģenētisko izcelsmi ir tiesības, kas Tiesai būtu jāatzīst. Tomēr vienlaikus šīs tiesības nav absolūtas, bet var tikt ierobežotas, lai gan to ierobežošana paredz to līdzsvarošanu ar citām visu iesaistīto trešo personu tiesībām un interesēm, tostarp tiesībām uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves.

2. Tiesības uz mirušās personas ķermeņa neaizskaramību

92. Otrajā jautājumā iesniedzējtiesa vienā svaru kausā ielika tiesības zināt savu izcelsmi saskaņā ar Hartas 7. pantu, bet otrā kausā – tiesības uz cilvēka cieņu, kas aizsargātas saskaņā ar Hartas 1. pantu.

93. Pamatojums tam, ka tiesības uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves izriet no tiesībām uz cilvēka cieņu, ir atrodams Francijas *Conseil constitutionnel* (Konstitucionālā padome) judikatūrā. Divos spriedumos, kas pieņemti 2011. un 2024. gadā, minētā tiesa atzina, ka Francijas Civilkodeksa 16-11. pants atspoguļo Francijas likumdevēja vēlmi nodrošināt cilvēka ķermeņa

[35] ECT spriedums, 2002. gada 7. februāris, *Mikulić* pret Horvātiju (CE:ECHR:2002:0207JUD005317699, 64. punkts). Šajā ziņā skat. analīzi: Blauwhoff, R. J., "Tracing down the historical development of the legal concept of the right to know one's origins. Has "to know or not to know" ever been the legal question?", *Utrecht Law Review*, 4. sēj., 2. izdevums, 2008, 107. lpp.

[36] ECT spriedums, 2003. gada 13. februāris, *Odièvre* pret Franciju (CE:ECHR:2003:0213JUD004232698, 44. punkts). Par Itālijas tiesību sistēmas un tiesību zināt savu ģenētisko izcelsmi analīzi skat.: Praduroux, S., "The right to know one's genetic origins: A right in need of regulation", *The Italian Law Journal*, 7. sēj., Nr. 2, 2021, 803.–820. lpp.

[37] ECT spriedums, 2016. gada 15. novembris, *Dubská* un *Krejzová* pret Čehijas Republiku (CE:ECHR:2016:1115JUD002885911, 178. un 179. punkts). Minētā tiesa paskaidroja, ka principā valstij piešķirtā rīcības brīvība ir atkarīga no attiecīgā indivīda tiesību nozīmīguma. Ja šīs tiesības ir būtiskas indivīda intīmajām vai galvenajām tiesībām, rīcības brīvība ir šaura. Tomēr, ja Eiropas valstis šajā jautājumā nav vienisprātis un tas rada morālus vai ētiskus jautājumus, rīcības brīvība ir plašāka.

[38] ECT spriedums, 2006. gada 13. jūlijs, *Jäggi* pret Šveici (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, 25. punkts).

[39] ECT spriedums, 2006. gada 13. jūlijs, *Jäggi* pret Šveici (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, 40. punkts).

[40] ECT spriedums, 2011. gada 16. jūnijs, *Pascaud* pret Franciju (CE:ECHR:2011:0616JUD001953508, 67. punkts).

neaizskaramību pēc nāves kā cilvēka cieņas jautājumu. Minētā tiesa apstiprināja šādas likumdevēja izvēles atbilstību Konstitūcijai, neraugoties uz to, ka tas ierobežo tiesības zināt savu identitāti [41].

94. Tomēr tiesības uz cilvēka cieņu ir aizsargātas Hartas 1. pantā kā absolūtas tiesības [42], un tādēļ tās nevar līdzsvarot ar citām tiesībām [43].

95. Gluži pretēji, tiesības uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves, pat ja tās tiek saprastas kā cilvēka cieņas vērtības izpausme [44], nevajadzētu uzskatīt par absolūtām tiesībām, ko aizsargā Hartas 1. pants. Tiesību sistēmās, kas aizsargā šādas tiesības, to ierobežošana ir iespējama [45], ja tā ir nepieciešama citu tiesību vai sabiedrības interešu aizsardzībai. Kā paskaidroja Francijas valdība, Francijā cieņa pret cilvēka ķermeni pēc nāves nav absolūtas tiesības [46].

96. Kā var saprast saikni starp tiesībām uz cieņu pret cilvēka ķermeni, kuras var ierobežot, un cilvēka cieņu, kas, ja to uztver kā pamattiesības saskaņā ar Hartu, ir absolūta?

97. Paskaidrojumos attiecībā uz Hartas 1. pantu norādīts, ka cilvēka cieņa ir ne tikai viena no pamattiesībām pati par sevi, bet arī citu pamattiesību faktiskais pamats [47].

98. Šajā nozīmē dažas citas Hartā ietvertās tiesības, piemēram, tiesības uz privāto dzīvi (kas izklāstītas Hartas 7. pantā), tiesības uz dzīvību (kas izklāstītas Hartas 2. pantā) vai tiesības uz vārda un informācijas brīvību (kas izklāstītas Hartas 11. pantā), varētu uzskatīt par konkrētākiem cilvēka cieņas izpausmes veidiem kā princips, kas izklāstīts Hartā, un vērtība, kas izklāstīta LES 2. pantā. Šīs cilvēka cieņas izpausmes nav absolūtas [48] un var tikt ierobežotas, ja tas ir nepieciešams, lai sasniegtu citus leģitīmus mērķus vai aizsargātu citas relatīvas pamattiesības.

[41] Skat. *Conseil constitutionnel* (Konstitucionālā padome) *Décision n° 2011-173 QPC du 30 septembre 2011* (2011. gada 30. septembra lēmums Nr. 2011-173 QPC) un *Décision n° 2024-1110 QPC du 31 octobre 2024* (2024. gada 31. oktobra lēmums Nr. 2024-1110 QPC).

[42] Jēdziens "absolūtas tiesības" nozīmē to, ka šīs tiesības vienmēr būs pārākas pār jebkurām citām tiesībām, citiem vārdiem, tās nevar līdzsvarot ar citām tiesībām konkrētās situācijās. Tāpēc daži autori tiesības uz cilvēka cieņu vēlas uzskatīt par relatīvām, nevis absolūtām. Skat., piemēram, Alexy, R., "Human dignity and proportionality analysis", *Espaço Jurídico Journal of Law*, 16. sēj., Nr. 3, 2015, 83. lpp.

[43] Pat ja lielākā daļa konstitucionālo sistēmu, kas skaidri aizsargā tiesības uz cilvēka cieņu, uzskata šīs tiesības par relatīvām tiesībām, Hartā, tāpat kā Vācijas Konstitūcijā, ir nolemts tiesības uz cilvēka cieņu uzskatīt par absolūtām tiesībām. Lēmums par cilvēka cieņas absolūtu aizsardzību Vācijas konstitucionālajā kārtībā izraisīja šaurākas interpretācijas un tvēruma piešķiršanu šīm tiesībām. Šajā ziņā skat. Grimm, D., "Dignity in a legal context: Dignity as an absolute right", no: McCrudden, C. (red.), *Understanding Human Dignity*, (Proceedings of the British Academy: Themed volumes of essays in the humanities and social sciences, 192. sēj.), 381. lpp.

[44] Par atšķirību starp cilvēka cieņu kā vērtību un kā tiesībām skat. Barak, A., "Human dignity: The constitutional value and the constitutional right", no: McCrudden, C. (red.), *Understanding Human Dignity* (Proceedings of the British Academy: Themed volumes of essays in the humanities and social sciences, 192. sēj.), 363. lpp.

[45] Tas ir skaidri redzams no pētījuma dokumenta 25/002, ko 2025. gada janvārī sagatavojusi Eiropas Savienības Tiesas Pētniecības un dokumentācijas direkcija. Šis pētījums aptvēra 13 dalībvalstu tiesību sistēmas.

[46] Tiesas sēdē Francijas valdība paskaidroja, ka Francijas Civilkodekss vai *Conseil constitutionnel* (Konstitucionālā padome) judikatūra nepiešķir absolūtu vērtību cilvēka ķermeņa neaizskaramībai pēc nāves. Ir dažādi gadījumi, piemēram, kriminālizmeklēšana, kad saskaņā ar Francijas tiesību aktiem ekshumāciju ģenētisko paraugu ņemšanai *post mortem* ir likumīgi atļauts veikt bez attiecīgās personas dzīves laikā sniegtas piekrišanas. Tas nozīmē, ka saskaņā ar Francijas tiesību aktiem gan tiesības uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību, gan tiesības piekrist paraugu ņemšanai ģenētiskās identifikācijas nolūkā var ierobežot likumīgos nolūkos.

[47] Paskaidrojumi attiecībā uz Pamattiesību hartu (OV 2007, C 303, 17. lpp.; turpmāk tekstā – "Paskaidrojumi").

[48] Vienīgā absolūtā cilvēka cieņas izpausme, ko skaidri aizsargā ar Hartu, ir spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodu aizliegums, kas garantēts Hartas 4. pantā. Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 85. punkts); 2019. gada 19. marts, *Jawo* (C-163/17, EU:C:2019:218, 78. punkts), un 2024. gada 17. oktobris, *Ararat* (C-156/23, EU:C:2024:892, 36. punkts).

99. Tomēr, ja cilvēka cieņas izpausmes tiesību ierobežojums nav pamatots konkrētā situācijā, uzskatāms, ka ir aizskarta cilvēka cieņa, ko aizsargā Hartas 1. pants [49]. To var secināt, pamatojoties uz Paskaidrojumiem, kuros norādīts, ka cilvēka cieņa ir daļa no citu Hartā nostiprināto tiesību būtības, un tādēļ tā ir jāievēro pat tad, ja citas tiesības tiek ierobežotas. Šādi var saprast cilvēka cieņas tiesību absolūto raksturu, kas noteikts Hartas 1. pantā [50].

100. Īsumā un bez jebkāda mērķa izstrādāt visaptverošu teoriju par cilvēka cieņu Savienības tiesībās, manuprāt, cilvēka cieņu var saprast kā divkāršu jēdzienu. No vienas puses, ir cilvēka cieņas kodols, kas ir absolūti aizsargāts. No otras puses, pastāv "cilvēka cieņas difūzijas perifērija", kurā ir iespējams panākt līdzsvaru ar citām konfliktējošām tiesībām [51].

101. Papildus cilvēka cieņas izpausmēm, kas ir skaidri aizsargātas ar Hartu, var būt arī citas cilvēka cieņas izpausmes. Šajā nozīmē tiesības uz cieņu pret cilvēka ķermeni pēc nāves var izrietēt no tiesībām uz cilvēka cieņas respektēšanu. Šīs tiesības varētu vienlīdz saprast kā privātās dzīves neaizskaramības tiesību izpausmi, kas ietverta Hartas 7. pantā.

102. Tiesai vēl nav bijusi iespēja lemt, vai šādas tiesības pastāv kā pamattiesības Savienības primāro tiesību līmenī. Tomēr spriedumā *Memoria* un *Dall'Antonia* Tiesa uzskatīja, ka mērķis aizsargāt mirušo personu piemiņas pienācīgu cieņu var būt primārs vispārējo interešu apsvērums [52]. Savos secinājumos minētajā lietā ģenerāladvokāts M. Kamposs Sančess-Bordona [*M. Campos Sánchez-Bordona*] pauda viedokli, ka mirušo personu cieņai, kamēr viņi bija dzīvi, var būt arī attiecīga projekcija, kas ir tiesiski aizsargājama pēc viņu nāves [53].

103. Svarīgs atbalsts Eiropas Savienības pamattiesību satura noteikšanā ir dalībvalstu konstitucionālo sistēmu salīdzinošā analīze [54].

104. Šajā ziņā Tiesas Pētniecības un dokumentācijas direkcijas sagatavotajā pētījuma dokumentā [55] tika parādīts, ka visas pētījumā iekļautās dalībvalstis atzīst, ka cilvēka ķermenis pēc nāves ir pelnījis cieņu, lai gan to ne vienmēr uzskatot par pamattiesībām. Līdzsvarošanas procesā tiek ņemtas vērā mirušā tiesības, taču tiesības zināt savu izcelsmi šķietami tiek plaši uzskatītas par pārākām tiesībām [56].

105. Pamatojoties uz šo salīdzinošo analīzi, es secinu, ka tiesības uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves pastāv kā vispārējs Savienības tiesību princips, ko var sīkāk raksturot kā cilvēka cieņas izpausmi. Tādēļ šādas bažas ir jāņem vērā, lemjot par atļauju veikt līķa ekshumāciju, lai apmierinātu tiesības zināt savu izcelsmi, kas aizsargātas kā daļa no tiesībām uz privāto dzīvi saskaņā ar Hartas 7. pantu.

[49] Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā Komisija/Ungārija (Eiropas Savienības vērtības) (C-769/22, EU:C:2025:408, 134.–137. punkts).

[50] Šajā ziņā skat. Dupré, C., "Article 1 – Human dignity", no: Peers, S. u.c., *The EU Charter of Fundamental Rights – A Commentary*, 2. izdevums, Bloomsbury, 2021, 18. lpp. Autors norāda, ka "ir lietderīgāk saprast cilvēka cieņas neaizskaramību kā ES apņemšanos darīt visu iespējamo, lai nepieļautu cilvēka cieņas aizskārumu. Šajā nozīmē cilvēka cieņas neaizskaramība kļūst par visas ES aksiomātisko pamatu, atspoguļojot 1789. gada Francijas Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācijā minētās "cilvēka neatņemamās un svētās tiesības"".

[51] Šajā nozīmē skat. Heselhaus, S. un Hemsley, R., "Human dignity and the European Convention on Human Rights", no: Becchi, P. un Mathis, K. (red.), *Handbook of Human Dignity in Europe*, Springer, 2019, 987. lpp.

[52] Spriedums, 2018. gada 14. novembris, *Memoria* un *Dall'Antonia* (C-342/17, EU:C:2018:906, 57. punkts).

[53] Secinājumi lietā *Memoria* un *Dall'Antonia* (C-342/17, EU:C:2018:479, 44. zemsvītras piezīme).

[54] Lenaerts, K. un Gutmann, K., "The comparative law method and the European Court of Justice: Echoes across the Atlantic", *The American Journal of Comparative Law*, 64. sēj., 4. izdevums, 2016, 841.–864. lpp.

[55] Pētījuma dokuments 25/002, ko 2025. gada janvārī sagatavojusi Eiropas Savienības Tiesas Pētniecības un dokumentācijas direkcija.

[56] Bez Francijas Republikas vēl viens izņēmums varētu būt Kipras Republika.

3. Tiesību zināt savu izcelsmi un tiesību uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību līdzsvarošana

106. Valsts tiesas otrajā jautājumā izvirzītā problēma ir – vai šo divu Hartā noteikto tiesību līdzsvarošana ļauj interpretēt Regulu 2020/1783 tādējādi, ka pēc ekshumācijas var pieprasīt ģenētisko paraugu ņemšanu no līķa kā pierādījumu, kas jāiegūst pārrobežu tiesu sadarbībā, lai noteiktu paternitāti.

107. Pat ja spriedumos *Jäggi* pret Šveici [57] un *Pascaud* pret Franciju [58] Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir lēmusi par labu tiesībām zināt savu izcelsmi, tas nenozīmē, ka šīs tiesības vienmēr ir pārākas par tiesībām uz cilvēka ķermeņa neaizskaramību pēc nāves. Līdzsvarošana jāveic, ņemot vērā katra konkrētā gadījuma apstākļus un rūpīgi izsverot visas iesaistītās intereses [59].

108. Nekas neliecina, ka Itālijas tiesas saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem izskatāmajā lietā panāktais līdzsvars būtu pretrunā Hartai. Šķiet, ka minētā tiesa ir ņēmusi vērā citas iespējas paternitātes noteikšanai un pieprasījusi varbūtējā tēva ekshumāciju un ģenētisko paraugu ņemšanu tikai kā galējo iespēju.

109. Fakts, ka Francijas tiesnesis vai jebkuras citas valsts tiesnesis, vadoties pēc savas valsts tiesību aktiem, varētu nonākt pie atšķirīga secinājuma, neietekmē secinājumu, ka Itālijas tiesneša panāktais līdzsvars šķiet pieņemams no Hartas skatpunkta.

110. Tiesa jau ir paskaidrojusi, ka dalībvalstis var atšķirīgi izprast cilvēka cieņu vai citas Hartā ietvertās tiesības, ja vien tās ievēro šo tiesību būtību [60]. Kamēr Savienības līmenī nav saskaņoti konkrēti jautājumi, attiecībā uz kuriem ES likumdevējs izvēlētos atbilstošu līdzsvaru, dažādu dalībvalstu pieņemtie risinājumi var atšķirties [61].

111. ES likumdevējs (vēl) nav pieņēmis kopējus noteikumus, kas reglamentētu pieļaujamos pierādījumus civillietās, vai, konkrētāk, kopējus noteikumus, kas reglamentētu paternitātes pierādīšanas procedūras gadījumos, kad vecāks ir miris. Itālijas un Francijas risinājumi šajā ziņā var atšķirties, un tos var piemērot, ja vien izvēlētais līdzsvars neaizskar kādu no šajā līdzsvarā iekļauto tiesību būtību.

112. Ņemot vērā iepriekš minēto, es ierosinu Tiesai atbildēt uz otro jautājumu, norādot, ka Harta neliedz dalībvalsts tiesai saskaņā ar Regulu 2020/1783 pieprasīt pierādījumu iegūšanu, veicot ģenētisko paraugu ņemšanu *post mortem*, pat ja mirusī persona savas dzīves laikā nav devusi piekrišanu šādai paraugu ņemšanai.

[57] ECT spriedums, 2006. gada 13. jūlijs, *Jäggi* pret Šveici (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, 43. un 44. punkts).

[58] ECT spriedums, 2011. gada 16. jūnijs, *Pascaud* pret Franciju (CE:ECHR:2011:0616JUD001953508, 68. punkts).

[59] Skat. ECT spriedumu, 2006. gada 13. jūlijs, *Jäggi* pret Šveici (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, 38. un 39. punkts), un ECT spriedumu, 2011. gada 16. jūnijs, *Pascaud* pret Franciju (CE:ECHR:2011:0616JUD001953508, 59. un 60 punkts).

[60] Visslavenākā lieta šajā ziņā ir *Omega*, kurā Tiesa kā pamatojumu pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumam atzina Vācijas valsts politikas mērķi, kas balstījās uz cilvēka cieņas aizsardzību, kura šajā valstī tika saprasta atšķirīgi no tā, kā šis jēdziens tika uztverts citās dalībvalstīs. Vācijas cilvēka cieņas konstitucionālā koncepcija tika interpretēta kā aizliegums komerciāli izmantot spēles, kurās tiek simulēta cilvēku nogalināšana, kas tā nenotika citās dalībvalstīs (spriedums, 2004. gada 14. oktobris, *Omega* (C-36/02, EU:C:2004:614)).

[61] Tomēr, ja ES likumdevējs ir saskaņojis kādu jautājumu ES līmenī, dalībvalstis nevar piemērot savās konstitūcijās garantēto pamattiesību aizsardzības standartu, pat ja šis standarts ir augstāks nekā ES likumdevēja izvēlētais standarts, jo tas apdraudētu Savienības tiesību pārākuma principu. Skat. spriedumu, 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 56.–58. punkts).

V. Secinājumi

113. Ierosinu Tiesai uz *tribunal judiciaire de Chambéry* (Šamberī tiesa, Francija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2020/1783 (2020. gada 25. novembris) par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās vai komerclietās ("pierādījumu iegūšana") 12. pants

   neļauj pieprasījuma saņēmējas valsts tiesai atteikties izpildīt pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu, pamatojoties uz to, ka pieprasījumā norādītā procedūra ir pretrunā pieprasījuma saņēmējas valsts tiesību pamatprincipiem.

2. Eiropas Savienības Pamattiesību harta

   neliedz dalībvalsts tiesai saskaņā ar Regulu 2020/1783 pieprasīt pierādījumu iegūšanu, veicot ģenētisko paraugu ņemšanu *post mortem*, pat ja mirusī persona savas dzīves laikā nav devusi piekrišanu šādai paraugu ņemšanai.